

Як наблизити цей день

Яна СТАДІЛЬНА

Крим буде в складі України. У цьому переконаний голова фонду «Майдан закордонних справ», екс-генконсул України в Стамбулі Богдан ЯРЕМЕНКО. Про невідкладні завдання перед парламентом, урядом і суспільством керівник громадської організації, яка в грудні минулого року презентувала «Стратегію повернення Криму», розповів у інтерв'ю журналу «Віче».

34

– Що треба зробити, щоб повернути Крим?

– План дій має бути комплексним і містити тактичні й стратегічні складові. Найперше – осмислення кримської проблематики, причин анексії. Треба проаналізувати, чому ми втратили Крим, щоб коли повернемо, не припуститися тих самих помилок. Розроблена нами «Стратегія повернення Криму» є спробою запобігти прорахунків. Паралельно необхідно створювати органи менеджменту кримської кризи, насамперед орган центральної виконавчої влади, який водночас має виконувати й функції органу місцевої влади в Криму. Скажімо, та посадова особа, котра очолюватиме центральний орган виконавчої влади Криму, має виконувати й функції керівника Ради міністрів АРК.

Також треба створити на території материкової України кримський квазіпарламент, який обстоюватиме інтереси кримчан. Це потрібно з погляду конституційного процесу. Створення такої системи менеджменту з паралельним залученням громадських організацій, що нині беруть активну участь у вирішенні кримських питань, – перший етап правильного входження до процесу повернення Криму. Загалом слід визначити розраховану в часі програму, яка міститиме найрізноманітніші заходи.

Потрібно розвивати законодавчу базу. Адже наразі вона налічує два закони – про статус тимчасово окупованої території та про вільну економічну зону в Криму, до того ж останній потребує дуже серйозного доопрацювання.

Законодавчо необхідно вирішувати питання статусу переселенців, громадян України, які лишилися в Криму, врегулювати питання їхнього пересування в Україну, фінансових та інформаційних зв'язків з Україною тощо. Тобто є величезний комплекс питань, законодавчо не регламентованих, відповідно, немає можливості розв'язати нагальні проблеми кримчан, а якщо й є, то замість полегшення ситуація ускладнюється через існування митних та

прикордонних постів там, де немає кордону, а є лінія фронту з РФ.

– Чи можете спрогнозувати реальне повернення у часі? І чи можливо це загалом?

– Так, ми в цьому твердо переконані. Звісно, складно спрогнозувати часові межі цього процесу, однак реально Крим, який адміністративно й політично прив'язаний до континенту, не зможе існувати як острів.

– Але наразі його прив'язують до іншої країни...

– Намагаються. Та поки що безуспішно. Бо такий великий острів не є самодостатнім, він потребує соціальних дотацій. Забезпечувати його розвиток, постачаючи все необхідне морем або повітрям, неможливо. Так довго тривати не може. Росії це коштуватиме стільки, скільки вона не зможе дозволити собі витратити, щоб забезпечити кримчан електроенергією, водою, продовольством. Та й не планує вона цього. Схоже, в неї один план щодо Криму – створення надпотужної військової бази плюс кілька інфраструктурних проєктів, за допомогою яких «відмиватимуть» гроші. Як, наприклад, міст. Крим Богом створений так, що не може жити без материка. За рік після анексії залежність Криму від України зростає: від 45–55% до 85–95%. Цим, до речі, і пояснюють, чому Крим у 1950-ті роки передали Україні. Дурниці, що це рішення Хрущова. Воно готувалося ще за Сталіна, було цілком продуманим й економічно виваженим. Саме тому Крим обов'язково повернеться. Тим паче є ще й політичні передумови, які полягають у міжнародних санкціях, невизнанні анексії Криму. Звісно, завдання щодо його повернення Україна має зафіксувати в законодавчих актах, стратегіях та доктринах.

– Утім, минуло більше року, а практичних кроків щодо розгортання процесу повернення Криму українці не бачать. Можливо, для цього нині нема бажання чи політичної волі?

– Це не зовсім так. Реалізуються певні елементи тактики застосування

важелів впливу на ситуацію на півострові й Російську Федерацію. Зокрема, перервано транспортне сполучення, частково – постачання прісної води, частково – електроенергії.

Та поки що немає політичної волі та коштів виконувати рішення Верховної Ради про створення органів влади. А закон про зону вільної торгівлі є цілковито лобістським. Він захищає інтереси великого бізнесу й є, на моє переконання, аморальним, бо узаконює спосіб для українського бізнесу сплачувати податки Росії в Криму. Нині щодо цього точаться дискусії. У Раді створено міжфракційну групу «Крим». Але більше просунулись у справі повернення Криму парламентські комітети. Все відбувається доволі складно, однак не можна сказати, що нічого не відбувається. При цьому ми відчуваємо іноді серйозну протидію і з боку уряду, і з боку адміністрації Президента, і з боку бізнесу.

– Можливо, контрзусилля спрямовують прихильники ідеї неповернення Криму й отримання Україною фінансової компенсації за його втрату?

– Компенсації за його втрату треба добиватися. Але це жодним чином не впливає на наш намір повернути Крим. Самою анексією України завдано збиток! Ми щороку втрачаємо до двох мільярдів кубометрів газу, прибуток від тих державних підприємств, які в нас фактично вкрадені. Тож збитків завдано й звичайним громадянам, котрі, скажімо, втратили в Криму бізнес або нерухомість, й державі. Тому треба звертатися до суду, добиватися штрафних санкцій для російських компаній, що порушують закон. Водночас відчувається небажання це робити, зневіра у можливість цього. Приміром, українська дипломатія за рік на переговорах із РФ жодного разу не заявила такої позиції.

– А чому, на вашу думку, на міжнародних переговорах стосовно Донбасу не порушується питання Криму?

– Це дивно. Адже ті самі Мінські домовленості, в яких немає ні слова про Крим, формувалися не лише у Мінську. Початок переговорного процесу – це зустріч у Женеві... і потім багато інших зустрічей, де українська дипломатія так і не порушила кримського питання.

– Українська дипломатія не змогла заявити чи, може, їй не радять цього робити?

– Вона має завдання, визначені Конституцією, законами України й волею українського народу. А хто і що їй радить у Європі, США чи Росії... Дипломати можуть це брати до уваги, але діяти мають відповідно до мандата, який дає український закон. А закон зобов'язує наших дипломатів захищати цілісність держави. Можливо, не знають, як це робити, як до цього підійти. Є багато причин...

– Свого часу ви прогнозували, що Росія зможе «вгамувати» частину немирних кримських татар, для лояльних ство-

рив певні структури, представники яких на міжнародній арені казатимуть: «У нас все добре! Росія – це наша батьківщина!». Чи справджується ваш прогноз? Чи, врешті, кримські татари відіграють позитивну роль у процесі повернення Криму в Україну?

– На жаль, поки що цей прогноз активно справджується. Проте, думаю, що основну роль у поверненні Криму відіграватимуть не ті, хто там лишився, а ті, хто вживатиме відповідних дій на материк. Інша річ, що Україна не може ставитися до кримських татар як механізму розв'язання певних проблем, які має вирішити держава щодо територіальної цілісності. Ми повинні розглядати їх як громадян України, котрі потребують нашої допомоги. Не ми їхньої, а вони нашої! Адже Україна не змогла забезпечити дотримання прав і свобод своїх громадян, які нині зазнають національних і релігійних утисків з боку російського окупанта, котрий руйнує структури, відриває лідерів кримськотатарського народу від організацій, які вони очолюють, заважаючи вільному розвитку цього народу. Україна, на жаль, запізнюється з адекватною відповіддю.

35

Крим – це Україна...

Егор ПАХНОВЕЦЬКИЙ

Столиця всяєна білбордами, з яких кримчани запевняють нас, що «Крим – це Україна». Однак саме за це гасло, написане на українському стязі, в окупованому Криму нещодавно судили активіста Куртсеїна Абдуллаєва. Залізничний суд Сімферополя присудив йому 20 «символічних» годин виправних робіт «за використання на проукраїнській акції української символіки». Це, звичайно, легкий переляк порівняно з усім тим ефесбешним арсеналом наслідків, який з тривожною частотою безцеремонно застосовується до «порушників спокою» на півострові. Звістки з Криму про черговий обшук, затримання чи арешт сприймаються суспільством, на жаль, дедалі стриманіше. Та й в інформаційному просторі колишній резонанс помітно згас. А держава, окрім заяв керманічів, наразі спроможна лише апелювати до європейських інституцій захисту з прав людини. Однак і ті нещодавньою заявою Генерального секретаря Ради Європи Турбйорна Ягланда недвозначно дають нам зрозуміти, що питанню порушення прав людини в Криму якогось особливого статусу й окремого представника не надаватимуть.

Чому так? Ймовірно, через нашу загальну байдужість. Підтверджується вона ще й такою обставиною. Вже майже рік запроторений до російської в'язниці за абсурдними звинуваченнями український режисер Олег Сенцов. Йому «світить» до 20 років. Також є, як озвучує він і підтверджують його адвокати, реальна загроза його життю. Однак резонанс від самого початку справа нині вже майже «згасла» й не лише в інформаційному просторі. В дипломатичному – теж. І знаковим є те, що в мить свого нічного затримання Сенцов навіть не тримав українського державного стяга, не вимовляв жод-

них «екстремістських» гасел. Він мав рішучість до творчих задумів, без сумніву, далеких від інкримінованих, і, вболіваючи за український Крим, мав намір за нього боротися. Ось воно – він мав намір, а вони про це дізналися. Не дарма кажуть, що абсолютне зло, яке ламає волю. Проте навіть за рік лефортовських казематів Олег Сенцов не «зламався», як і не змінив поглядів стосовно української належності кримської землі. Але за нього самого тепер вболівають лише близькі й небадужі з кола знайомих і медіа. А ми, а держава?

Минуло вже більше року відтоді, як одразу після перших повідомлень

про появу окупаційних військ РФ на кримському суходолі у військоматах усіх міст і областей вишикувалися (і це без перебільшення) черги добровольців, про що в новинах бравурно на телекамери рапортували військомати. І тоді, на тлі ще не згаслої після-Майданної атмосфери, все здавалося би, мало складатися так, щоб протистояти загарбнику. Але сталося вже так, як є: півострів понад рік окупований. «Крим – це Україна!» – наразі це девіз, на жаль, переважно для білбордів і флешмобів. Останні відбуваються дедалі рідше та й лишень як акції солідарності з тими, хто став «заручником» окупації й анексії там і тут.